

به مناسبت بیستمین سالگشت تأسیس مؤسسه فرهنگی میرداماد

مشعل فروزان فرهنگ در سرزمین گرگان

■ رحمت‌اله رجایی

مدیر اجرایی
دانش‌نامه گلستان

■ مقدمه

مؤسسه فرهنگی میرداماد، که غالباً در بین عموم با عنوان «کتابخانه میرداماد» شناخته می‌شود، شامل مجموعه‌ای از بخش‌های فرهنگی، پژوهشی و خدمات‌رسانی است، که اکنون پس از گذشت قریب به بیست سال از زمان تأسیس آن، جایگاه ویژه‌ای در جامعه‌ی فرهنگی-پژوهشی کشور یافته است. این مؤسسه با هشت بخش تخصصی، تقریباً بخش عمده‌ای از فعالیت‌های فرهنگی استان گلستان را پوشش می‌دهد. بخش‌هایی هم‌چون کتابخانه، دانش‌نامه، مرکز اسناد، مرکز منابع شفاهی، فصلنامه، انتشارات، مرکز احیاء آثار اندیشمندان جرجان و استرآباد و مرکز رویدادهای فرهنگی، به عنوان زیرمجموعه مؤسسه فرهنگی میرداماد، هرکدام به نوبه خود، کارکردی برابر با یک مؤسسه فرهنگی مستقل داشته و دارند. اغلب فعالیت‌های تخصصی فرهنگی که در این مؤسسه صورت می‌گیرد، غالباً نخستین اقدام در نوع خود بوده و از نظر کیفی و کمی نیز بهترین و بیشترین خروجی فرهنگی را بر جای گذاشته‌اند. در ادامه بخش‌های تخصصی مؤسسه فرهنگی میرداماد، به‌طور اجمال معرفی خواهد شد.

■ کتابخانه میرداماد

قدم زدن در کتابخانه بزرگ مؤسسه فرهنگی میرداماد گرگان و نگاه کردن به انبوه کتاب‌های چیده شده در قفسه‌ها، که هر یک حرف‌های زیادی برای گفتن دارند، یکی از لذت‌بخش‌ترین لحظات برای هر بیننده است. در این کتابخانه هزاران کتاب (بیش از یکصد هزار جلد) به شیوه کنگره چیده شده‌اند. مخزن این کتابخانه از نمای طبقه بالا و هم‌چنین از روی پلکان فلزی خروج اضطراری، بسیار چشم‌نواز و زیبا جلوه می‌کند. نگارنده در این کتابخانه، بزرگان بسیاری را در بازدید همراهی کردم، افراد چون: دکتر محمدعلی موحد (پژوهشگر نامدار تاریخ و فرهنگ ایران)، استاد علی دهباشی (فعال فرهنگی و مدیرمسئول نشریه بخارا)، دکتر رضا شعبانی (استاد تاریخ دانشگاه شهیدبهبشتی)، زنده‌یاد دکتر صادق ملک‌شهمیرزادی (باستان‌شناس)، دکتر قدمعلی سرامی (استاد ادبیات دانشگاه تهران)، زنده‌یاد استاد حسن انوشه (بنیانگذار و مدیر دانشنامه ادب فارسی)، استاد کاوه بیات (مورخ)، زنده‌یاد حسن رحیمیان (مدیر اداره فرهنگ و هنر گرگان قبل از سال ۵۷)، دکتر جواد نیستانی (استاد باستان‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس)، دکتر بهرام پروین گنابادی (استاد ادبیات فارسی دانشگاه تهران) و... گفته‌ها و صحبت‌های فرهیختگان در مورد این کتابخانه، خود حدیث مفصلی است که امید دارم روزی توسط مؤسسه فرهنگی میرداماد چاپ و منتشر شود.

کتابخانه مؤسسه فرهنگی میرداماد با زیرمجموعه‌های خود از جمله، بخش کودکان و نوجوانان، بخش نسخ خطی و چاپ‌سنجی، بخش کتاب‌های مرجع، بخش گلستان‌شناسی، بخش کتابخانه صوتی و الکترونیک، بخش سمعی و بصری، بخش پایان‌نامه‌ها و مقالات، بخش کتاب‌های اهدائی. یکی از غنی‌ترین کتابخانه‌های شمال کشور و بسیاری از استان‌های کشور است از این‌رو محل رجوع پژوهشگران بسیاری است.

مؤسسه فرهنگی میرداماد را نمی‌توان فقط در کتابخانه، خلاصه کرد، اگرچه شهروندان گرگانی امروزه آن را به نام «کتابخانه» می‌شناسند، ولی این مؤسسه با داشتن قسمت‌های مختلف و فعالیت‌های گسترده، یک مرکز فرهنگی بزرگ، محل پژوهش و تبادل نظر و به اصطلاح یک «پاتوق فرهنگی» برای اهل فرهنگ و علم است. همه‌روزه حداقل ۲۵۰ تا ۳۰۰ نفر پا به آن می‌گذارند و از آن به شکل‌های مختلف استفاده می‌کنند.

■ قرائت‌خانه (سالن مطالعه)

قرائت‌خانه مؤسسه فرهنگی میرداماد در دو بخش جداگانه (خانم‌ها-آقایان) با ظرفیت ۳۰۰ نفر از ابتدای صبح تا پاسی از شب، پذیرای انبوه جوانان اهل مطالعه در رشته‌های مختلف است. که نگاه کردن به آن‌ها، هر بیننده‌ای را به وجد آورده و نسبت به آینده امیدوار می‌کند.

■ مرکز اسناد تاریخی

مرکز اسناد تاریخی، در تلاش برای گردآوری اسناد و تصاویر تاریخی سرزمین گرگان است و تاکنون بیش از ۴۰۰ هزار برگ سند و تصویر را جمع‌آوری و آماده‌سازی برای پژوهشگران کرده است.

■ مرکز دانش‌نامه گلستان

این مرکز در تلاش برای گردآوری نخستین دایرةالمعارف استان گلستان (جرجان - استرآباد) است و تا کنون توانسته سه جلد دانش‌نامه گلستان را با بیش از ۳۰۰ مقاله منتشر نماید. با مطالعه هر یک از مقالات، می‌توان سرزمین گرگان را بهتر شناخت.

■ مرکز منابع شفاهی

در راستای جمع‌آوری تاریخ شفاهی سرزمین گرگان، این مرکز در سال ۱۳۹۲ شکل گرفت و تاکنون توانسته بیش از ۱۵۰ مصاحبه با فعالان فرهنگی، اقتصادی، آموزشی، اهل هنر، نمایندگان مجلس و... انجام دهد، که قطعاً منبعی غنی برای پژوهشگران و به خصوص آیندگان خواهد بود. در واقع این مرکز، راه مرکز تاریخ شفاهی دانشگاه هاروارد را در سطح سرزمین گرگان، جرجان و استرآباد (استان گلستان امروزی) ادامه می‌دهد.

■ پیش‌تاز در برگزاری نشست‌های علمی و فرهنگی

مؤسسه فرهنگی میرداماد در حوزه برگزاری نشست‌های علمی و فرهنگی نیز، در سطح استان پیش‌تاز و مبتکر است و تاکنون توانسته نشست‌های بسیاری را برگزار کند که مهم‌ترین آن‌ها همایش «دو حکیم استرآباد (میرفندرسکی و میرداماد)» در سال ۱۳۸۴، همکاری در برگزاری «کنفرانس حکیم جرجانی» و سلسله نشست‌های منظم با عنوان «گفتمان دینی»، «سرزمین مادری»، «نسل ماندگار» نشست‌های مرکز آموزش علوم اسلامی و آموزش علوم قرآنی، برگزاری مجمع شعرای اهل البیت (ع)، نشست‌های آموزشی و ترویجی مرتبط با دانش‌نامه گلستان، نشست‌های مرتبط با بخش‌های اسناد و تاریخ شفاهی، جلسات مرتبط با کتاب و کتابخوانی و... است.

■ انتشارات بنام

مؤسسه فرهنگی میرداماد از سال ۱۳۹۴ دارای انتشاراتی به اسم «بنام» است، که تاکنون آثار مختلفی منتشر کرده، برخی از این آثار عبارتند از: اسناد تحولات فرهنگی گرگان و دشت ج اول (آموزش و پرورش) - صولت خاندان صولی - سیل گلستان - آلبوم خانه استرآباد - اسناد تاریخی فارسین و دوزین - ابوسهل مسیحی جرجانی - نگاهی به تاریخچه جغرافیای طبیعی گرگان و دشت - ابرهایی در شرق و...

■ مرکز احیای آثار اندیشمندان جرجان و استرآباد

این مرکز از همان ابتدای تأسیس مؤسسه فرهنگی میرداماد (۱۳۸۲) فعالیت خود را آغاز کرد که انتشار آثاری چون، فرهنگ‌نامه مفاخر استرآباد و جرجان، اثر آفرینان استرآباد و جرجان، ضوابط الرضا، شرح تهذیب الاحکام، فوائد مکیه، رساله امان الانام و... از عملکرد این مرکز و دستاوردهای آن است.

■ کانون گفتمان دینی

کانون گفتمان دینی، یکی دیگر از بخش‌های مؤسسه فرهنگی میرداماد است، که در راستای ترویج دین در قالب گفتمان جدید و با توجه به عنصر زمان و مکان، فعالیت می‌کند. در این کانون تاکنون بزرگانی چون آیت‌اله دکتر مصطفی محقق داماد، دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی، دکتر غلامرضا اعوانی، دکتر

عبدالرحیم گواهی، دکتر احد فرامرز قراملکی، پرفسور محمد لگن هاوس، آیت‌اله دکتر احمد بهشتی، آیت‌اله سیدمحمد موسوی بجنوردی، حجت‌الاسلام احمد مبلغی، دکتر امیرعباس علی‌زمانی، دکتر فاطمه طباطبایی و... سخنرانی کرده‌اند.

■ انجمن کتابخوانی

مؤسسه فرهنگی میرداماد با تشکیل و راه‌اندازی کتابخانه، هم‌چنین تشکیل انجمن کتابخوانی و انتشار جزواتی تحت عنوان «نسیم دانش» در گسترش کتابخوانی نقش بسیاری داشته و دارد.

■ آرشیوی غنی از مطبوعات کشوری و استانی

مؤسسه فرهنگی میرداماد در طول بیست سال فعالیت خود توانست مجموعه ارزشمندی از مطبوعات کشور؛ از جمله روزنامه‌ها و مجله‌های مختلف هم‌چون یغما، بررسی‌های تاریخی، هنر و تماشا و روزنامه‌هایی چون اطلاعات، کیهان و... گردآوری نماید. در این بخش تقریباً تمامی مطبوعات استان گلستان بایگانی و اسکن شده و پژوهشگران و علاقه‌مندان می‌توانند از آن استفاده کنند.

■ ساختمان مؤسسه

مؤسسه فرهنگی میرداماد دارای ساختمانی است که اختصاصاً به منظور کتابخانه ساخته شده و از سال ۱۳۸۹ طی مراسمی افتتاح شده و مورد بهره‌برداری قرار گرفت. معماری این ساختمان ترکیبی از هنر و معماری ایران و سرزمین تاریخی جرجان و استرآباد است. آجرهای قرمز رنگ آن، یادآور رنگ آجرهای دیوار تاریخی گرگان است. انحنای دیوار ساختمان مؤسسه از سمت شمال (بلوار) و دیوار مابین بخش مخزن و سالن مطالعه در داخل، یادآور قلعه تاریخی استرآباد و برجک‌های آن با سقف‌های مخروطی شکل، یادآور مقبره‌های امام‌زاده‌های شمال کشور و سقف برج بلند قابوس در شهر تاریخی گنبدکاووس

